

Fågelfaunan i Kvarken

Under våren och sommaren möts varje besökare av ett sjudande rikt fågelliv i Kvarkens skärgårdar. Den grunda landhöjningsskärgården bestående av en mängd öar, holmar och skär, som till stor del är uppbyggda av istida moränbildningar, är en idealisk häckningsmiljö för många skärgårdsfåglar. Rönnskärs klippiga skärgård skiljer sig i grunden från de övriga skärgårdsområdena, men det rika fågellivet fortsätter obrutet även genom Rönnskärs skärgård. Först långt i nordost tunnns fågellivet ut i Mickelsörarnas skärgård, där de många skogklädda landen omflutna av stilla sund och fjärdar främst är svärtornas och knipornas skärgård, men också storlommarnas skärgård tack vare skärgårdslandens glosjöar och skogsträsk.

På våren, när vinterisarna börjar vika undan och havsörnarna och korparna ligger och ruvar i sina risbon, återvänder trutar, gäss och andfåglar till sina häckningsplatser. Överallt i utskärgården är ejdern en karaktärsfågel, men vid Valsörarna i Kvarken går ejderns nordliga utbredningsområde i Östersjön. Endast mindre ejderförekomster finns i Bottenviken, eftersom även ejderns stapelföda blåmusslan har sin nordgräns vid Valsörarna på grund av sjunkande salthalt i havet.

I södra Kvarken är grågåsen en karaktärsfågel, som tillsammans med gråtrutar och havstrutar sätter sin akustiska prägel på Molpe skärgård. Grågåsens ljudliga prat och skrik hörs här i alla väderstreck. De stora grå gässen med sina ljusst silvergrå framvingskanter har blivit en allt vanligare syn även i skärgårdsområdena norröver. Grågåsen har återkommit till sina forna häckningsplatser i Kvarken och är stadd på fortsatt spridning, jämsides med knölsvanen som är en relativt ny art i Kvarken. Även sångsvanen har etablerat sig i delar av Kvarkens skärgårdar och har mera inomskärs blivit en tuff konkurrent till knölsvanen. Till de lätt synliga storfåglarna i Kvarken hör också tranan, som finns häckande på många skogklädda skärgårdsland, där de om våren fiskar i de fiskförande bäckarna i konkurrens med havsörnen och talrika måsar och trutar, i stilla vårkvällar ekar tranornas rop mellan holmar och skär. I snabb takt efter grågås och ejder anländer storskrake och gräsand, vigg och bergand, småskrake och svärta. Många av sjöfåglarna dras till de livliga fågelkolonierna på trådlösa skär, där fiskmåsar, skratmåsar och silvertärnor samlas för att häcka. Dygnet runt går det livligt till i mås- och tärnkolonierna, som även lockar till sig de tre vadarfåglarna roska, rödbena och strandskata, i Norrskärs havsomflutna och isolerade skärgård tillkommer några andra vadare: storspov, enkelbeckasin, brushane och smalnäbbade simsnäppan. Den sistnämnda häckar normalt i fjälltrakter men har en udda skärgårdsförekomst just på Norrskär.

Samtidigt som Valsörarna har ett betydande häckfågelbestånd fungerar ögruppen i den smalaste delen av Kvarken även som sträcklokal för fågelarter som passerar: bland annat fjällvråkar i april och blåhakar i maj på väg till häckningsplatserna i svenska och norska fjällvärlden - och så den magnifika lomflyttningen genom Kvarken i slutet av maj. På hösten drar de nattsträckande pärlugglorna den största uppmärksamheten till sig och dagtid mängder med trastar som mellanlandar på ögruppen för att frossa på rönnbär och kråkbär.

En karaktärsart på många utskär i Kvarken är den sotsvarta tobisgrisslan med sina vita vingspeglar och lackröda ben. Tobisgrisslan är en av två alkfåglar i området. Den andra är den frackklädda tordmulen. Båda arterna häckar främst i kolonier och på en del utskär med många häckningsplatser under stenar och klippblock dominerar de två alkfåglarna fågellivet. En art som drar stor nytta av de fiskande tobisgrisslorna och tordmularna är den flygskickliga kustlabben, som lever som kleptoparasit på alkfåglarna och på tärnor och måsar och som förekommer i flera par i varje skärgårdsområde.

Det sjudande fågellivet i Kvarken börjar i april för att kulminera under maj och juni. I juli töms de livfulla kolonierna, när måsar och tärnor flyttar söderut med årets ungar och tobisgrisslornas och tordmularnas ungar söker sig bort från de steniga häckningsskären och ut på havet. Men långt in på hösten finns det gott om sjöfåglar i området. Varje kväll i september och en bit in i oktober utspelar sig därtill ett storslaget skådespel i skärgården i Sundom, när tusentals tranor i solnedgången kommer utflygande till övernattningsplatserna på steniga stränder och trådlösa skär efter dagens vistelse och födosök på odlingslätten Söderfjärden i Sundom-Solf.

Text: Hans Hästbacka